Samen naar een duurzaam Wagenberg

Actieplan werkgroep Energieneutraal Wagenberg

Beste Wagenbergers,

Laten we ons eerst voorstellen. Wij zijn drie inwoners van Wagenberg die duurzaamheid belangrijk vinden, en zeker dat dat gebeurt in ons eigen dorp met jullie, de Wagenbergers. Wij vormen samen de **Werkgroep Energieneutraal Wagenberg**.

Jurgen Sestig: “Met mijn dagelijkse werkzaamheden heb ik regelmatig te maken met de ontwikkelingen binnen de energietransitie en wil dan ook graag mijn steentje bijdragen om te kijken wat er op langere termijn mogelijk is voor ons dorp Wagenberg, zodat we Wagenberg samen met alle bewoners klaar kunnen maken voor de toekomst.”

Toon Hop: “Als ondernemer in de agrarische sector merk ik als geen ander de invloed van klimaatverandering en hoop via deze werkgroep een bijdrage te kunnen leveren aan de energietransitie om door middel van een goed onderzoek zonder commercieel belang een toekomstvisie te vormen met de inwoners van Wagenberg.”

Folbert Bronsema: “Ik wil erachter komen wat de energietransitie voor de 2183 individuele burgers van Wagenberg gaat betekenen: wat houdt het in, wat zijn de mogelijkheden, wat is de planning, wat zijn de kosten en wat zijn de subsidiemogelijkheden?”

De afgelopen maanden hebben we gewerkt aan dit actieplan om Wagenberg te verduurzamen. Dat hebben we niet alleen voor onszelf gedaan, maar ook voor jullie.

Waarom dit actieplan?

In 2020 is vanuit de gemeente de vraag gekomen om mee te denken over een actieplan voor een energieneutraal Wagenberg. Dat gebeurt niet alleen in Wagenberg, maar ook in de andere dorpen in Drimmelen. Samen met de gemeente en de werkgroepen in de andere dorpen zijn we in de materie gedoken. Als basis is door de gemeenteraad een kader en een aantal hoofdvragen meegegeven. De hoofdvragen hebben wij in dit actieplan voor Wagenberg beantwoord. We hebben vooral gekeken wat we zelf als Wagenbergers kunnen doen en wat we daarvoor nodig hebben.

Wat willen we bereiken?

Een van de uitdagingen die op ons afkomt, is de energietransitie: hoe zorgen we ervoor dat de energie die we als Wagenberg gebruiken ook duurzaam is? En dat we geen duurzame energie verspillen? Zodat we niet meer bijdragen aan de opwarming van de aarde en de vergaande klimaatverandering. Wij als werkgroep willen zorgen voor draagvlak in Wagenberg voor de energietransitie middels een overzicht van de te nemen maatregelen voor jullie. Ook werken wij aan een lange-termijn oplossing, een stip op de energietransitie horizon, in 2040 of 2050. Korte termijn doelen zijn prima, maar een structurele oplossing die voor iedereen geldt, vinden wij beter.

We zijn als werkgroep een aantal keer bijeengekomen en hebben gediscussieerd over de aspecten van de energietransitie. Hierna hebben wij de deze ambitie geformuleerd:

Onderzoek de haalbaarheid om in Wagenberg duurzame energie te produceren en op te slaan om bij te dragen aan een energieneutraal Wagenberg in 2040, waarbij wij ons vooral richten op acties die we zelf als dorp kunnen doen.

Dit doen wij door toekomstgericht te werken en te kijken naar de lange termijn. Daarbij kijken we vooral naar de toegevoegde waarde en haalbaarheid voor Wagenberg en hanteren daarbij de volgende uitgangspunten:

- Wat is het nut voor ons: Wagenbergers en Wagenbergse bedrijven? Verduurzaming moet financieel haalbaar zijn. Energieneutraal graag, maar niet tegen elke prijs. De energietransitie moet woonlastenneutraal zijn volgens de regeringsplannen. Daar sluiten we ons bij aan, dus we willen in Wagenberg niet dat onze woonlasten stijgen door de verduurzaming.
- Maatregelen die we met elkaar nemen, moeten sociaal draagvlak hebben. Een absolute randvoorwaarde.
- Daarnaast moeten maatregelen realistisch zijn.

Vooronderzoek en resultaten

Hoe staan we er qua duurzaamheid op dit moment?
Wagenberg bestaat op dit moment uit circa 2500 inwoners en 979 woningen (bron: www.wijkpaspoort.nl). Het grootste deel van de woningen zijn in particulier bezit (80%), 16% is in bezit van een de woningcorporatie Woonvizier en een klein deel (3%) wordt particulier verhuurd. In Wagenberg staan relatief veel vrijstaande woningen en twee-onder-eenkappers, ongeveer twee derde. Ook is 87% van de woningen gebouwd voor 1992.
Van het huidige huizenbestand in Wagenberg is 86% voorzien van een energielabel CDEFG. Dit betekent dat we qua energie besparen (isolatie van woningen) nog een flinke uitdaging hebben.

Het gemiddelde elektriciteitsgebruik in Nederland is 2790 kWh. In Wagenberg is dat 3490 kWh (25% meer). Het gemiddelde gasverbruik per huishouden in Nederland is 1270 m3. In Wagenberg is dat 1620 m3 (28% meer).
Regionaal wordt ervan uitgegaan dat er 15% bespaard kan worden op warmte, maar ook op elektriciteit kan bespaard worden (denk aan zuinigere lampen en apparaten). Dit willen wij ook in Wagenberg realiseren

Daarnaast hebben we in Wagenberg een aantal bedrijven, waaronder een 30-tal agrarische bedrijven. Ook hebben we een aantal scholen, winkels en sportaccommodaties. We hebben ons in het actieplan vooral gefocust op de verduurzaming van woningen, maar willen later ook de bedrijven en voorzieningen mee gaan nemen.

We hebben de landelijk beschikbare gegevens voor Wagenberg bekeken. Deze zijn voor elke gemeente en elk dorp beschikbaar in de Klimaatmonitor (link naar www.klimaatmonitor.nl). Hierbij hebben we ons vooralsnog beperkt tot de woningen, elektriciteit en warmte. We hebben nog minder goed kunnen kijken naar andere sectoren zoals verkeer, industrie en landbouw. We trekken hieruit de volgende eerste conclusies:
1. In 2018 hadden we in Wagenberg een totale energievraag van bijna 77 TJ (Tera Joule), waarvan bijna 21 TJ (27%) voor onze elektriciteit (voor verlichting, koken en elektrische apparaten en de rest (73%) voor onze warmte (vooral dus gas).
2. Volgens inschattingen ligt de energievraag in Wagenberg in 2030 en 2040 lager (71 respectievelijk 74 TJ) omdat ervan wordt uitgegaan dat we energie gaan besparen. Hierin is de extra vraag door meer elektrische auto's nog niet meegenomen. Deze vraag kan oplopen tot 8 TJ extra voor Wagenberg in 2040.

Tegelijkertijd weten we dat de onzekerheid over de energievraag voor 2030 groot zijn en voor 2040 nog groter.

Hoe kunnen we als Wagenberg verder verduurzamen?
Wij zien hierin drie lijnen waarvoor we concrete doelen hebben geformuleerd:
1. **Energie besparen**. Hoe minder energie we nodig hebben in Wagenberg, hoe minder we ook hoeven op te wekken. Daarom is ons eerste doel om de woningen en andere gebouwen in Wagenberg zo goed mogelijk te isoleren en proberen te besparen op

onnodig gebruik van elektriciteit. De uitdaging is groot omdat we nog relatief veel slecht geïsoleerde woningen hebben in Wagenberg. Dit kunnen we voor een groot deel zelf samen met de gemeente.
.

2. **Lokaal energie opwekken.** Ook lokaal kunnen we een deel van onze energievraag zelf opwekken. Denk aan het plaatsen van zonnepanelen. Nu liggen er op 8,9 % van de woningen en gebouwen in Wagenberg zonnepanelen. Als we alle gebouwen in Wagenberg vol leggen met zonnepanelen kunnen we circa 20,50 TJ opwekken. Ook hier zien we dus een flinke gemeenschappelijke uitdaging. Daarnaast willen we kijken of we ook op kleine (individuele) schaal windenergie kunnen opwekken.

3. **Aardgasvrij maken**. Landelijk is het doel om in 2050 alle gebouwen duurzaam te verwarmen. Dit betekent zonder aardgas. Vrijwel alle gebouwen in Wagenberg worden nog verwarmd met aardgas. Nieuwbouwwoningen, zoals gebouwd gaan worden in Verlengde Elsakker, worden aardgasvrij, maar hoe maken we onze bestaande gebouwen aardgasvrij? De gemeente start dit jaar met het maken van een plan daarvoor (de transitievisie Warmte). We hebben de eerste uitdagingen geïnventariseerd. Naast isoleren (zie 1) gaan we vooral kijken wat mogelijke alternatieve warmtetechnieken zijn voor ons in Wagenberg. Uit een eerste landelijke scan blijkt het volgende:
    a. Groen gas en waterstof zijn in Wagenberg de goedkoopste technieken. Deze duurzame gassen zijn voor 2030 echter niet of zeer beperkt beschikbaar.
    b. Daarna zijn individuele warmtepompen (luchtwarmte of bodemwarmte) de goedkoopste optie voor ons in Wagenberg.
    c. Ook kleinschalige warmtenetten of zelfs uitbreiding van het regionale warmtenet zijn opties voor ons in Wagenberg. We zijn dan wel afhankelijk van veel andere factoren en partijen. Dit lijkt dus ook vooral voor de kern Wagenberg zelf een alternatief te zijn en dan ook vooral hoge temperatuur warmtenetten.

Om een idee te geven voor de kosten van de energietransitie hierbij de investeringen voor 3 voorbeeldwoningen uit de buurtactie Energiezuinig Wonen Wagenberg voor de totale aanpassing van de woning:

Bouwjaar 1930 zonder zonnepanelen	energiezuinig	zeer energiezuinig
investering	21550	74950
besparing	1045	1200
terugverdientijd	20,6	62,5
 met zonnepanelen		
investering	26550	79950
besparing	1795	1950
terugverdientijd	14,8	41,0

Bouwjaaar 1972 zonder zonnepanelen	energiezuinig	zeer energiezuinig
investering	21500	60100
besparing	1050	1200
terugverdientijd	20,5	50,1
met zonnepanelen		
investering	26500	66000
besparing	1795	1950
terugverdientijd	14,8	33,8

Bouwjaar 1991 zonder zonnepanelen	energiezuinig	zeer energiezuinig
investering	3500	47000
besparing	150	900
terugverdientijd	23,3	52,2
met zonnepanelen		
investering	8650	52000
besparing	900	1650
terugverdientijd	9,6	31,5

Hieruit kunnen we concluderen dat er 1: vele kosten mee zijn gemoeid, 2: dat je deze kosten kunt terugverdienen, 3: als je naar zeer energiezuinig gaat je voor de terugverdientijd wel zeer afhankelijk bent van de financiële regelingen en/of subsidies van het Rijk of de gemeente.

Conclusies en aanbevelingen

De hoofdvraag van de gemeenteraad is of Wagenberg energieneutraal kan zijn in 2040 of 2050. Energieneutraal betekent dat we in Wagenberg al de energie die we zelf nodig hebben ook zelf opwekken. Onze conclusie is dat we als Wagenberg niet zelf volledig energieneutraal kunnen worden, omdat:

1. we te veel afhankelijk zijn van afspraken die worden gemaakt door de gemeente, in de regio of zelfs landelijk in het nationaal klimaatakkoord. Daar hebben we weinig tot geen invloed op. Als we kijken naar het huidige energiesysteem en we kijken naar de pieken in vraag en aanbod dan wordt dat zelfs Europees afgesproken.
2. er te veel onzekerheden zijn in mogelijke oplossingen op het gebied van energie. Denk aan mogelijkheden van groen gas, waterstof, opslag van energie of mogelijke realisatie van warmtenetten.

Wij vinden dat we ons in Wagenberg vooral moeten richten op zaken die we wel zelf kunnen regelen. Maar wat kunnen we dan wel zelf bereiken in Wagenberg?

Wat zijn dilemma's die wij zien?
Alhoewel wij als werkgroep veel kansen zien voor Wagenberg, zijn er ook nog veel onzekerheden binnen de energietransitie. Dit maakt het maken van een actieplan lastig. We doen het nu met de kennis van nu. Daarom ook zetten we een stip op de horizon met onze ambitie voor 2040 om te weten waar we uit willen komen, maar kijken we in dit actieplan vooral naar acties voor de korte termijn (2021/2022).

Wij zien de volgende dilemma's:
1. **Financiering.** Hoe de financiering van de energietransitie bekostigd gaat worden blijft onduidelijk. Het zou beter zijn als een duidelijke subsidieregeling of financiering met een lange looptijd zou zijn bij grootschalige verbouwing of wanneer het huis aangepast wordt bij aankoop, zodat er door de burger gepland kan worden. Subsidies worden nu al minder en zijn niet altijd beschikbaar op de momenten dat men het nodig heeft en ook de geleidelijke afbouw van de salderingsregeling voor zonnepanelen helpt niet. Uiteindelijk willen we de energietransitie ook in Wagenberg wel betaalbaar houden. We hopen dat we met de energie-acties van het energieloket en met de duurzaamheidslening hierin de eerste stappen kunnen zetten.
2. **Opslag van energie**. Eén van de problemen met de energietransitie is dat de vraag naar energie vooral hoog is op het moment dat het aanbod laag is. Dit geldt zowel op dag-, week als op maandniveau. In de winter en vroeg in de ochtend is de vraag naar energie hoog. Helaas is het aanbod dan niet altijd voldoende. We moeten dus ook werken aan de opslag van energie. Daarom ook dat we ook willen kijken naar innovatie, zoals een proef met waterstof.

Aan de andere kant zien we dat we in Wagenberg ook al bezig zijn met verduurzaming. Via het Regionaal Energieloket (https://regionaalenergieloket.nl/drimmelen) kan iedereen

gebruik maken van energie-acties[1]. In Wagenberg hebben 131 huishoudens daarvan gebruik gemaakt. Dit is 15% van alle Wagenbergse huishoudens. Dit is een begin, maar ook hierin zit een uitdaging voor ons.

Vervolgactie(s)
Naast bovenstaande acties, richten we ons ook op bewustwording, voorlichting en samenwerking. Immers, ook wij hebben de juiste informatie nodig om verduurzamingsstappen te kunnen zetten. Daarnaast kunnen we makkelijker verduurzamen als we het samen doen. Samen bereiken we meer. Op basis van de ambities die we hiervoor hebben beschreven, hebben we een aantal acties geformuleerd specifiek voor Wagenberg.

	Acties
Voorlichting & Samenwerking	• Goede praktijkvoorbeelden van Wagenbergers die al bezig zijn geweest met verduurzaming, in het licht zetten. Denk aan Wagenbergers die al geïsoleerd hebben en zonnepanelen hebben gerealiseerd. Dit kan via filmpjes, een open dag of op afspraak. • Meer voorlichting over mogelijkheden, kansen en subsidies. Hiervoor maken we een informatieplan gericht op verschillende doelgroepen. Denk aan inwoners, bedrijven, scholieren etc. Een website, een gezamenlijk e-mailadres, een kletskaartspel, acties op scholen (vervolg geven aan het contact en de acties die eerder zijn uitgezet), regelmatige updates en mogelijk een dorpsraadpleging, zijn onderdeel van het informatieplan. Deels in samenwerking met de gemeente. Deze informatie ontsluiten we naar jullie via het Carillon en www.wijzijndrimmelen.nl/
Energie besparen	• We gaan een scan maken waar en hoe onze woningen verder geïsoleerd kunnen worden. • Zoals eerder beschreven wordt er nog niet optimaal gebruik gemaakt van de energieacties die het energieloket[2] Drimmelen biedt. Het vraagt meer bekendheid en daarnaast uitbreiding van de acties. We willen samen met de gemeente nadenken hoe we jullie als Wagenbergers beter kunnen bereiken. Hierbij kijken we ook naar mogelijkheden voor Wagenbergers om met de Duurzaamheidslening vanuit gemeente hun woning te isoleren.

[1] Onder energie-acties verstaan we:
- advies over verduurzamen van de woning (proefwoningen per dorp te raadplegen en digitaal advies mogelijk)
- huisbezoek van energieambassadeurs
- collectieve inkoop zonnepanelen
- collectieve inkoop muur- en vloerisolatie
- waardebon voor energiebesparende aankopen

[2] Voor Wagenberg zijn via het Regionaal Energieloket acties mogelijk voor het verduurzamen van je huis. 18 Mogelijkheden: 7 subsidies, 8 leningen, 1 belastingvoordeel en 2 overigen. Allereerst de zonnepanelenactie met 21% BTW teruggaaf op installatie en aanschaf. Daarnaast is er de isolatieactie met voornamelijk vloer of bodemisolatie, spouwmuurisolatie. En de buurtactie Energiezuinig Wonen Wagenberg.

Lokaal energie opwekken	• We gaan een scan maken welke daken in Wagenberg nog voorzien kunnen worden van zonnepanelen. • We gaan kijken of we meer zonnepanelen kunnen realiseren door ook hierbij ook naar de energie-acties van het energieloket te kijken en de duurzaamheidslening. • Daarnaast willen de mogelijkheid voor collectieve inkoop van zonnepanelen in Wagenberg onderzoeken en ook de mogelijkheden voor Zon op andermans dak in samenwerking met bedrijven en instellingen. • Tevens willen we ook kijken of we op een kleinschalige manier energie kunnen opwekken met kleine windmolens. Zeker in het buitengebied en bij bedrijven heeft dit wellicht potentie.
Aardgasvrij maken	• We willen namens de Wagenbergers meedenken in het gemeentelijk plan om aardgasvrij te worden om zo Wagenberg goed te vertegenwoordigen. • We willen kijken of we een pilot kunnen gaan draaien om 1 of meerdere Wagenbergse woningen met een duurzaam gas (groen gas en/of waterstof) te verwarmen.

We hebben ons nog niet gericht op overige zaken zoals het gebruik van elektrische auto's. Dit willen we ook stimuleren bv. via meer laadpalen. We zien dit als een vervolg op dit actieplan.

Wat gaat u de komende tijd hiervan merken?
We willen u als Wagenberg de komende tijd hierbij gaan betrekken. Dit actieplan zien wij slechts als een eerste stap in de beweging om Wagenberg te verduurzamen. Daarbij hebben we jullie hard nodig om de acties uit dit actieplan verder uit te werken en uit te gaan voeren:

- Onze werkgroep bestaat nu uit drie Wagenbergers. Daarnaast zijn er twee Wagenbergers die we informeren en die op de achtergrond meedenken. We zijn op zoek naar meer mensen om mee te helpen. Qua denkwerk, maar ook mensen die praktisch met en voor ons dorp aan de slag willen.
  Meld je aan via enegergiewagenberg@gmail.com.
- We vormen het aanspreekpunt voor de Wagenbergers als het gaat om verduurzaming, maar vormen aan de andere kant ook voor de gemeente het aanspreekpunt richting Wagenberg. Dus aarzel niet om ons te benaderen.
  Je kunt ons bereiken via bovenstaand e-mailadres en daarnaast is binnenkort meer informatie te vinden op: wwww.wijzijndrimmelen.nl.

Wat verwachten we hierbij van de gemeente?
We kunnen niet alles zelf als Wagenberg. Voor veel zaken zijn we afhankelijk van de gemeente en van de regio omdat die het energiebeleid bepalen. Hierbij willen we als werkgroep betrokken worden en blijven. We hebben vier verwachtingen van de gemeente:

1. We zien ons als eerste aanspreekpunt voor de gemeente als het gaat om verduurzaming. Andersom zijn we voor Wagenberg ook het eerste aanspreekpunt. Als werkgroep komen 6 keer per jaar bij elkaar. Daarnaast lijkt het ons goed als er

een klankbordgroep opgericht wordt waarin vertegenwoordigers van de werkgroepen zitten die de gemeente begeleiden bij het maken van het duurzaamheidsbeleid. Wij willen als Werkgroep Wagenberg graag zitting nemen aan die klankbordgroep.

2. Daarnaast willen we als werkgroep meedenken bij het maken van het plan voor een aardgasvrij Drimmelen (Transitievisie Warmte).
3. We verwachten van de gemeente dat zij een aanjagende rol heeft. Die rol bestaat uit het plannen en faciliteren van bijeenkomsten en ondersteuning bij het ontwikkelen/organiseren van eventuele acties of bewonersavonden.
4. Onze werkgroep bestaat nu uit drie vrijwilligers. We kunnen echter niets doen zonder procesgeld. Geld voor communicatiemiddelen en voor wat onderzoeken en acties. De gemeente heeft een budget beschikbaar gesteld van 5.000 euro. We denken dat we daar dit jaar mee uit de voeten kunnen. Na dit jaar denken we echter meer geld nodig te hebben. We vragen de gemeenteraad om deze middelen beschikbaar te stellen voor Wagenberg.